

Het EU-veiligheidsbeleid ten aanzien van China: naar hard power?

Andy JACKSON

Kapitein-commandant Andy JACKSON is werkzaam als desk officer in de sectie Transversaal bij de divisie *Defence Policy* van het stafdepartement Strategie. In deze hoedanigheid is hij onder meer verantwoordelijk voor de opvolging van de trends die een impact (kunnen) hebben op de veiligheidssituatie in de EU en dus ook in België.

Dit artikel is gebaseerd op zijn thesis die hij schreef in het kader van zijn master in internationale betrekkingen en diplomatie aan de Universiteit Antwerpen.

L'Europe fait aujourd'hui partie d'un monde où les lois d'antan ne s'appliquent plus. Le monde bipolaire, indissociable de la guerre froide, semble avoir disparu pour de bon au profit d'un monde multipolaire où les différentes grandes puissances tentent d'étendre et/ou de préserver leur sphère d'influence. La résurrection de la Chine s'accompagne de risques sécuritaires évidents, tandis que les États-Unis doivent trouver un nouvel équilibre dans leurs relations avec ce pays. Aussi, l'Europe doit pouvoir agir de manière indépendante, ce qui suppose qu'elle mène sa propre politique de sécurité en disposant des moyens pour agir de manière autonome, malgré les « contraintes » géographiques. Briser ce que l'on appelle le « paradoxe asiatique », à savoir une convergence au niveau de l'interdépendance économique avec la Chine malgré une divergence des intérêts en matière de sécurité avec ce même pays, n'est possible qu'à condition que l'UE se développe en tant qu'acteur indépendant et autonome dans le domaine de la sécurité.

62 “Het huidige ambitieniveau en capaciteitsdoelstellingen zijn niet aangepast aan de strategische omgeving [...] en de groeiende noodzaak voor Europeanen om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen veiligheid.” (Federica Mogherini, hoge vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, Brussel, juni 2015)

Sinds enige tijd kampt Europa met de zogenaamde *Asian Paradox*. Een paradox, enerzijds omdat we een steeds toenemende economische interdependentie tussen Europa en China vaststellen waardoor dit land een excellente handelspartner is geworden, en anderzijds omdat Europa niet langer de verslechterende relaties tussen China en zijn burens kan ontkennen, en nog minder tussen China en de Verenigde Staten, die instaat voor onze veiligheid sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog. De VS ligt overhoop met China sinds het de VS uitdaagt als (regionale) hegemoon.

Aangezien ons lot dermate economisch verstrengeld is en een opkomend conflict zowel voor het merendeel van Oost- en Centraal-Azië als voor de Verenigde Staten gevolgen zal hebben, is het van cruciaal belang om de aspiraties van China in kaart te brengen.

Federica Mogherini (hoge vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid)

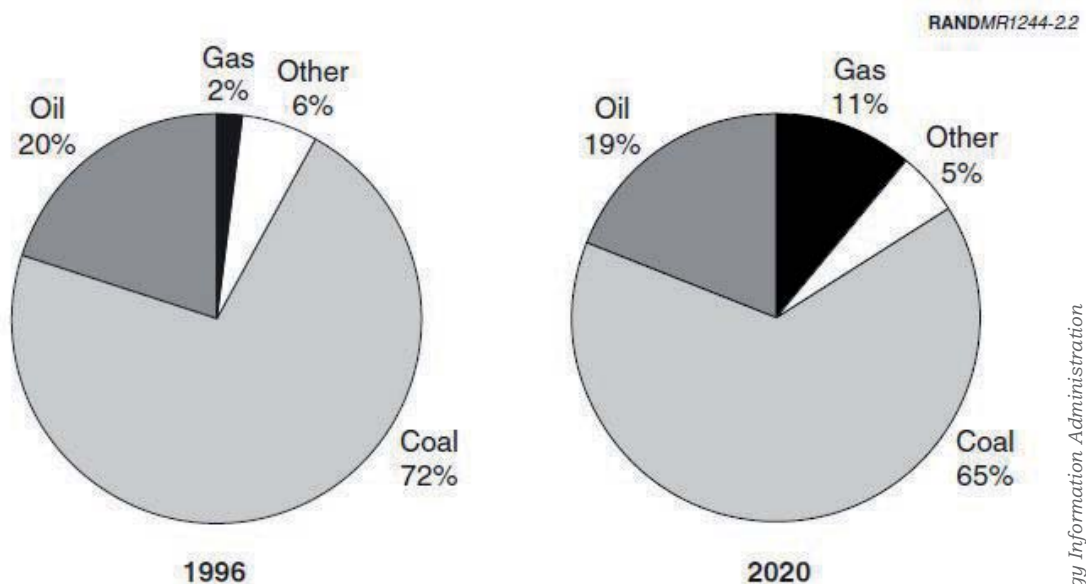
DE WEDEROPSTANDING VAN CHINA

China onderging wat het zelf noemt een “eeuw van vernedering”. Sindsdien is het land naarstig op zoek naar middelen om deze historische nederlaag ongedaan te maken.

VREEDZAME WEDEROPSTANDING?

Het beginpunt van het agressievere gedrag van China is de grote verandering in Pekings strategische omgeving die volgde op de ineenstorting van de Sovjet-Unie in 1991. China slaagde er effectief in om de Sovjetoverheersing van Zuidoost-Azië en de Straat van Malakka te verijdelen. Sindsdien staat China niet langer bloot aan een opkomende en significante dreiging aan zijn noordelijke grenzen. Dit zorgde voor de felbegeerde speelruimte om zich in te laten met ongebreideld expansionisme.

Vandaag is de Volksrepubliek China (VRC) het land met de grootste bevolking ter wereld en nu al de grootste energieverbruiker wereldwijd. Onderstaande grafiek toont aan dat China ook in de toekomst nog steeds een beroep zal moeten doen op natuurlijke hulpbronnen om zijn economie te blijven voeden.

SOURCE: United States Energy Information Administration.

© US Energy Information Administration

China's primaire energieverbruik

China zal streven naar regionale hegemonie en blijven proberen om zijn macht en controle uit te oefenen, wat tot grote spanningen in de Stille

64 Oceaan zal leiden. De EU, die traditie, geschiedenis en gedeelde waarden hoog in het vaandel draagt, zal blijven kiezen voor een bondgenootschap met de VS en hierbij haar bondgenoot voluit steunen. Dit zal resulteren in een drastische verslechtering van de EU-China-verhoudingen, die op hun beurt een manifeste impact zullen hebben op energieveiligheid, maritieme veiligheid en vrije zeeroutes.

China ziet zijn huidige acties (zoals zijn claim in de Zuid- en Oost-Chinese Zee en de inrichting van een voorwaartse basis in Obock, Djibouti) als legitiem.

China's nieuwe overzeese maritieme basis in Obock, Djibouti

De schaamte en vernedering die het land onderging zijn nu voltooid verleden tijd. China is goed op weg om de naar zijn mening zijn rechtmatige plaats in de internationale gemeenschap terug op te nemen. Hierbij is nationalisme de nieuwe strategie van de Chinese Communistische Partij (CCP) om het “rally 'round the flag”-fenomeen te bewerkstelligen en de Chinese bevolking te vervullen met nationale trots. Dit is noodzakelijk voor de stabiliteit van het land zodat de partij kan overleven. Op deze manier maakt de VRC een succesvolle transitie van communisme naar nationalisme.

Recente ontwikkelingen wijzen erop dat China klaar is voor een rechtstreekse confrontatie met zijn rivalen. In de Zuid-Chinese Zee (ZCZ), na jaren van voorzichtig aftoetsen, respect tonen en onderhandelen met zijn partners van de Associatie van Zuidoost-Aziatische Staten (hierna

“ASEAN”, acroniem van “Association of Southeast Asian Nations”¹), heeft de Chinese aanwezigheid zich duidelijk gemanifesteerd ten nadele van zijn burenen. De ASEAN is te licht bevonden om een tegenwicht te vormen tegen China. De tijd van vreedzame ontwikkeling en afwachten lijkt voor altijd voorbij.

Bovendien kenmerkt de regio zich door een ongelijke ontwikkeling en verdeling van rijkdom, onopgeloste grensgeschillen en territoriale claims op zee.

De ZCZ en de Negen-strepenlijn

Gedurende vele jaren leek China probleemloos te willen samenwerken met de ASEAN, dankbaar hiervan gebruikmakend om op die manier toegang te verkrijgen tot afzetmarkten voor de verkoop van Chinese producten². China wil zijn grondstoffen voor zichzelf houden en zorgt er tegelijkertijd voor dat zijn burenen deze toegang ontzegd wordt. Dit conflict situeert zich voornamelijk in de *global commons*, de gemeenschappelijke natuurlijke rijkdommen, zoals de ZCZ, waar China streeft naar ongehinderde en totale toegang tot alle grondstoffen en alle claims die zijn burenen mogen hebben volledig ontkent.

¹ De ASEAN is een regionale organisatie bestaande uit tien Zuidoost-Aziatische staten, namelijk Indonesië, Maleisië, de Filipijnen, Singapore, Thailand, Brunei, Cambodja, Laos, Myanmar en Vietnam. Het werd opgericht op 8 augustus 1967 in Bangkok, Thailand, <http://asean.org/>, geraadpleegd op 5 augustus 2016.

² De manier waarop China in staat was om de illusie van harmonie op te wekken, door onder de radar te blijven, wordt door Holslag bestempeld als “elusive harmony”.

66 De wereld wordt vandaag dus geconfronteerd met een zeer zelfverzekerd China dat zich volledig bewust is van zijn capaciteiten, zowel inzake soft als hard power. Een conflict lijkt dan ook onafwendbaar. Er zijn echter ook argumenten die de toekomst minder somber en fatalistisch voorstellen.

Zo heeft China (vooralsnog) geen beslag gelegd op nieuwe grondgebieden. Het doet enkel wat het aankondigde, namelijk het heroveren van het verloren territorium. Zijn zoektocht naar grondstoffen en een ongeremde en ongehinderde toegang tot deze grondstoffen zijn niet spectaculair of buitengewoon. Voormalige grote rijken, zoals het Britse, deden precies hetzelfde. Tegen de tijd dat China zijn taak heeft volbracht, zal het ongetwijfeld de *lessons learned* van *imperial overstretch* hebben geïmplementeerd en zich houden aan *best practices*.

HET RISICO VAN BONDGENOOTSCHAPBESMETTING: HET VS-CHINA-CONFLICT

De historische handels- en veiligheidsbelangen van de VS in de regio werden versterkt door de overname van de voormalige Spaanse kolonies Filipijnen en Guam in 1898. De op deze manier nieuw gevormde koloniale macht bestendigde zijn invloed in de regio nog meer door het ondertekenen van het vredesverdrag van San Francisco met Japan in 1951 samen met het Veiligheidsverdrag. Japan en de VS hielden niet enkel op elkaars vijanden te zijn: beide verdragen maakten van Japan een behoeftige militaire satelliet.

De veelvuldige, opeenvolgende verdragen inzake defensiesamenwerking met vrijwel alle actoren in Zuidoost-Azië zijn een schoolvoorbeeld van balancing tegen China's groeiende invloed in de regio waar alle kleinere spelers het zekere voor het onzekere nemen. De grootste bezorgdheid van de VS en zijn bondgenoten is namelijk dat China gestaag zijn aanwezigheid en dominantie in de zeeën aan het uitbreiden is.

De regionale hegemonie van de VS in Oost-Azië baseert zich op de stervormige (hub and spoke) veiligheidsstructuur die steunt op bilaterale militaire bondgenootschappen tussen de VS en regionale staten, inclusief Japan, Zuid-Korea en Taiwan, alsook Australië, de Filipijnen en Thailand, en op samenwerkingsakkoorden met de belangrijkste partners India, Singapore en Indonesië. Zelfs Vietnam kan nu worden beschouwd als een vriend van de VS.

Peking reageert uiteraard niet enorm positief op deze versterkte alliantie en beschouwt ze als een directe aanval door Washington die op deze manier zijn bevoorrechte positie in de regio wil vrijwaren.

Hoewel beide actoren, China en de VS, zich realiseren dat de huidige tendens problemen met zich meebrengt en de bewapeningswedloop voedt, is het zo goed als onmogelijk om de vicieuze cirkel te doorbreken. Het vertrouwen tussen beide partijen ontbreekt simpelweg, waarbij berichten over en weer gaan met de mededeling dat men zich voorbereidt op een confrontatie. Beide partijen zoeken partners om een veiligheidsperimeter in te stellen en invloed uit te oefenen in de regio.

Zo zijn de vier voornamelijk doelstellingen van de VS in de Stille Oceaan duidelijk en onomwonden beschreven³. Ten eerste, het versterken van de militaire capaciteiten; ten tweede, het samenwerken met bondgenoten om hun maritieme capaciteit uit te bouwen; ten derde, een hefboomwerking hebben op militaire diplomatie om zo tot een grotere transparantie te komen, en ten vierde, het versterken van regionale veiligheidsinstellingen. De force posture bedraagt momenteel 368.000 militairen in het Stille Oceaangebied. Tegen 2020 zal 60 procent van de maritieme en overzeese luchtmiddelen zijn thuishaven hebben in de Stille Oceaan. Hierdoor is de Amerikaanse marine ervan overtuigd dat het de “tirannie van de afstand” of Mearsheimers “stopkracht van water” kan overbruggen.

Wanneer (niet “als”) een confrontatie tussen de VS en China zich voordoet, zal de EU geen onschuldige toeschouwer kunnen blijven. Daar het merendeel van de EU-lidstaten ook tot de NAVO behoort, zal de EU verplicht zijn om de Amerikaanse zaak in de regio te ondersteunen, op grond van Artikel V van het Noord-Atlantisch Verdrag.

Uiteraard bestaat de mogelijkheid dat Europa een voorbehoud maakt tegen een verplichte inmenging omwille van de toepassing van het principe “grondgebied”, aangezien een confrontatie tussen de VS en China zich, naar alle waarschijnlijkheid, zal voordoen in de Stille Oceaan, en dus noch op Amerikaans noch op Chinees grondgebied.

Het Noord-Atlantisch Verdrag spreekt echter ook van gedeelde principes en een gemeenschappelijk erfgoed en beschaving. In het geval van een conflict tussen de VS en China zou de VS de Europeanen gemakkelijk kunnen overtuigen om samen de strijd aan te gaan, waarbij verwezen wordt naar deze gemeenschappelijke waarden en men zich dus beroept op de morele plicht die de Europeanen hebben tegenover de VS. Vooral net nu de NAVO

³ Zoals beschreven in het tijdschrift *Asia-Pacific Maritime Security Strategy* (2015), uitgegeven door het Amerikaanse ministerie van Defensie.

- 68** effectief haar aanwezigheid in Oost-Europa heeft versterkt om Rusland af te schrikken in de nasleep van de crisis in Oekraïne (die volgens Kausikan⁴ te wijten is aan de inconsequentie van de EU). Hoe kan Europa de VS wandelen sturen wanneer deze laatste systematisch de hete kolen uit het Europese vuur haalt?

CHINA'S VEILIGHEIDSBELEID

China's buitenlands beleid steunt op vier voornamelijk doeleinden: de terugvordering van verloren gebieden, regionale stabiliteit, de modernisering en uitbreiding van zijn strijdkrachten (inclusief overzeese aanwezigheid) en het aanjagen van zijn (kwakkelende) economie.

TERUGVORDERING VAN VERLOREN GEBIEDEN

Het probleem van de betwiste gebieden tussen India en China is intussen grotendeels opgelost. Een aantal kwesties blijft onopgelost, maar geen van de partijen ervaart deze als strategisch belangrijk. Aan de andere kant staan nog steeds drie punten ter discussie die nog lang de nieuwsberichten zullen domineren: de Zuid-Chinese Zee, Oost-Chinese Zee en, uiteraard, Taiwan.

Laatstgenoemde is nog steeds een wereldspeler met een comfortabel hoog bnp. Vanzelfsprekend is China zijn grootste handelspartner. Taiwan heeft daarom veel te verliezen mochten de relaties vertroebelen. Aan de andere kant, vanuit het perspectief van de VRC, toont dit de economische voordelen van een hereniging.

Vanuit een militair standpunt is de claim op Taiwan uiteraard zeer zinvol omdat op deze manier het eiland niet meer ter beschikking staat van een vreemde macht (lees: Amerika) die er zijn strijdkrachten ontplooit. De VRC kan zo de huidige brandhaard omvormen in een nieuwe uitvalsbasis om haar territoriale eisen zowel in de Zuid- als de Oost-Chinese Zee kracht bij te zetten. Op basis van militaire, politieke en economische doeleinden kan men dus stellen dat de Taiwankwestie prominent op de Chinese agenda zal blijven staan.

⁴ Bilahari Kausikan, adviseur van de minister van Buitenlandse Zaken van Singapore, op een conferentie georganiseerd door de Europese Dienst voor Extern Optreden (beter bekend onder zijn Engelse benaming: European External Action Service) op 26 februari 2016.

DE ROL VAN HET VOLKSBEVRIJDINGSLEGER (VBL)

Tot de jaren 70 was de strategie van het VBL gebaseerd op het concept van de “volksoorlog”, een guerrillacampagne als antwoord op een grootschalige en dus conventionele, geïndustrialiseerde oorlog. Het keerpunt voor het VBL ligt in 1996, wanneer de VS zijn relaties met Taiwan een boost wilde geven en twee vliegdekschepen naar de regio stuurde om zo zijn niet-aflatende vastberadenheid te demonstreren. China had geen passende reëliek op dit machtsvertoon en zo werd zijn onmacht duidelijk blootgelegd. Het Chinese leiderschap besloot daarop een ambitieus moderniseringsprogramma op te starten om de zwakheden van zijn krijgsmacht aan te pakken en weg te werken. Niet alleen ging het defensiebudget naar omhoog, hele commando-echelons werden geschrapt en het totale aantal soldaten nam drastisch af, terwijl de kwaliteit van het personeel van het VBL toenam.

Deze maatregelen gingen (en gaan nog steeds) gepaard met een substantiële verhoging van het defensiebudget. In 1998 bedroegen China’s officiële defensie-uitgaven nog 11,3 miljard dollar, vergeleken met 132 miljard dollar in 2014⁵. Het in 2015 verschenen witboek van het VBL onderschrijft deze hernieuwde interesse in zijn militaire capaciteiten volledig.

Recente marineoperaties

China heeft bovendien slim gebruik gemaakt van zijn vredeshandhavingsmissies (met een VN-mandaat) om zijn doctrine te verbeteren en zijn uitrusting op het terrein uitgebreid te testen. Doeltreffende afschrikking en gevechtscapaciteit worden niet bereikt door het verhogen van wapenplatformen en personeel alleen.

⁵ Roger Cliff (2015), *China’s Military Power: assessing current and future capabilities*.

70 Het hele VBL ademt nu professionalisme. Het is een machine geworden, klaar om waar ook ter wereld in te grijpen en eender welke eis van de CCP kracht bij te zetten. Voorgaande kaart toont het veelvoud van operaties van de Chinese marine die wijzen op het actievere, assertievere en vooral omnipresentere karakter van de Chinese krijgsmacht.

Het is niet in het belang van het VBL om de Amerikaanse strijdkrachten te trachten te verslaan in een totale oorlog. De enige betrachting is het verhinderen dat de Amerikaanse marine een rol van betekenis kan spelen in Chinese wateren.

Een duidelijke parallel is zichtbaar tussen de overkoepelende strategie van de CCP en de praktische toepassing en ondersteuning door het VBL (d.i. nesting). Het witboek van het VBL legt duidelijk uit op welke manier de Chinese strijdkrachten ondergeschikt zijn aan en bijdragen tot de overkoepelende strategie van de CCP, namelijk door het uitbouwen van goed uitgeruste strijdkrachten het nationale, strategische doel bereiken en de Chinese droom realiseren, namelijk de grote heropleving van de Chinese natie.

Aan deze droom zijn ook strikte deadlines gekoppeld. Tegen 2021 wil de VRC een redelijk welvarende maatschappij zijn (dit valt samen met het eeuwfeest van de CCP) en tegen 2049 zou China een “welvend, sterk, democratisch, cultureel geavanceerd en harmonieus modern socialistisch land”⁶ moeten zijn. Aangezien energiebronnen van vitaal belang zijn voor de Chinese economie, speelt het VBL een belangrijke rol in de verdediging van de Chinese belangen in de ZCZ.

Op 12 juli 2016 sprak het Permanent Hof van Arbitrage in Den Haag zich uit tegen de Chinese claims in de ZCZ, waarbij het de zaak steunde die de Filipijnen drie jaar eerder hadden ingediend. Deze uitspraak wakkert de reeds volatiele situatie nog meer aan, aangezien andere buurlanden van China zich nu gesterkt zullen voelen en eigen rechtszaken zullen opstarten. China zelf echter noemde de uitspraak ongegrond en poneerde dat zijn strijdkrachten klaar staan om de nationale belangen in de ZCZ te verdedigen. Dit illustreert nog eens dat China, net zoals verscheidene andere grootmachten, zich weigert neer te leggen bij internationale rechtspraak.

⁶ Cf. China's Military Strategy, hoofdstuk “Missions and strategic tasks”, http://eng.mod.gov.cn/Press/2015-05/26/content_4586805_2.htm

DE OPMARS VAN HET “ONE BELT, ONE ROAD”-INITIATIEF (OBOR)

President Xi Jinping formuleerde het nieuwe concept van “one belt, one road” (ook wel “Nieuwe Zijderoute” genoemd) in de herfst van 2013 als een strategisch kader voor de bouw van de *Silk Road Economic Belt*, samen met een hedendaagse versie van de *Maritime Silk Road*. Het waren de eerste stappen van China om de hand naar zijn burenen te reiken.

In essentie bestaat de strategie erin om het potentieel van de Chinese grootmacht ten volle te benutten, met name de staatsbedrijven. China hanteert een economisch beleid zonder verplichtingen die ideaal is om bijvoorbeeld dictators van Afrikaanse landen mee te krijgen. De twee centra ontmoeten elkaar naadloos in een geperfectioneerd zuid-zuidpartnerschap: China’s Aziatische Infrastructuurinvesteringsbank (AIIB) leent de fondsen die vervolgens gebruikt worden om de contractors (staatsbedrijven) te betalen. Op deze manier is het mogelijk om gigantische infrastructuurprojecten te realiseren in heel Afrika.

Stellen dat dit continent ook belangrijk is voor de EU is een open deur intrappen. Het is precies op dit continent waar de economische belangen van zowel de EU als China aan de oppervlakte komen. Deze laatste speler lijkt echter de bovenhand te hebben.

Visualisering van de Nieuwe Zijderoute

72 Nogmaals, het VBL is een trouwe bondgenoot in het helpen verwezenlijken van deze economische ontwikkelingsstrategie, die zich richt op het vergaren en aanwenden van de nieuw verworven Chinese invloed op wereldschaal. Chinese vredeshandhavingsoperaties zijn alomtegenwoordig in Afrika, (toevallig) waar de noodzakelijke grondstoffen zich bevinden, zoals het overzicht hierna aantoont:

UN Operation Title	Acronym	Started	Ended
United Nations Truce Supervision Organization	UNTSO	1948	Ongoing
United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission	UNIKOM	1991	2003
United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara	MINURSO	1991	Ongoing
United Nations Advance Mission in Cambodia	UNAMIC	1991	1992
United Nations Transitional Authority in Cambodia	UNTAC	1992	1993
United Nations Operations in Mozambique	ONUMOZ	1992	1994
United Nations Mission in Sierra Leone	UNAMSIL	1999	2005
Mission of the United Nations in the Democratic Republic of the Congo	MONUC	1999	2010
United Nations Mission in Liberia	UNMIL	2003	Ongoing
United Nations Operation in Côte d'Ivoire	UNOCI	2004	Ongoing
United Nations Mission in Sudan	UNMIS	2005	2011
United Nations Interim Force in Lebanon	UNIFIL	1978	Ongoing
African Union - United Nations Hybrid operation in Darfur	UNAMID	2007	Ongoing
United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo	MONUSCO	2010	Ongoing
United Nations Mission in the Republic of South Sudan	UNMISS	2011	Ongoing
United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali	MINUSMA	2013	Ongoing

Sources: 赵磊 [Zhao Lei], 高心满 [Gao Xinman], 中国参与联合国维持和平行动的前沿问题 [The Cutting-edge Issues of China's Participation in UN Peacekeeping Operations] (时事出版社 [Shishi Press], 2011), pp. 286-287; "UN Mission's Summary Detailed by Country", November 30, 2014, pp. 8-9, http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2014/nov14_3.pdf.

Overzicht van de Chinese vredeshandhavingsoperaties

HET EU-VEILIGHEIDSBELEID

Oost-Azië is doorweven met de drukste handelsroutes en dito knelpunten ter wereld (zoals de Straat van Malakka). Daarenboven is het de grootste handelsregio van de EU in 2015. Europa heeft er dus alle belang bij dat de regio stabiel blijft, de maritieme communicatielijnen open blijven en de samenwerking met Aziatische landen voortgezet wordt voor een groot aantal uitdagingen op het gebied van *soft security*.

Handelsroutes

De Europese Raad geeft de overkoepelende principes en doeleinden van de EU duidelijk weer, namelijk handhaving van de vrede, versterking van de internationale veiligheid in overeenstemming met de VN-beginselen, promotie van een op regels gebaseerde internationale orde, regionale integratie (eerst en vooral via de ASEAN), democratie, rechtsstaat, eerbiediging van de mensen- en grondrechten. De uitdaging voor Europa bestaat erin de gordiaanse knoop te doorhakken en de juiste weg te vinden om doeltreffend te communiceren met deze regio zonder dat de complexe en subtiele balans verstoord wordt.

De algemene strategie voor de EU op het gebied van het buitenlandse en veiligheidsbeleid⁷, of “*European Union Global Strategy*” (EUGS), werd uitgegeven in juni 2016 en heeft hoge verwachtingen in te lossen (EUGS, blz. 30): “Er bestaat een rechtstreeks verband tussen de Europese welvaart en de veiligheid in Azië. In het licht van het economisch gewicht dat Azië voor de EU vertegenwoordigt – en vice versa – zijn vrede en stabiliteit in Azië een voorwaarde voor onze welvaart. Wij zullen de economische diplomatie verdiepen en onze veiligheidsrol in Azië vergroten.”

De EUGS is een sterk document: de aspiraties hebben een mondiale dimensie, de goedgelovigheid is achterwege gebleven en het getuigt van realpolitik. De EU kwam tot het besef dat het een eendimensionale civiele mogendheid was geworden door het verwaarlozen van defensie. Er staat ook duidelijk vermeld dat om wereldwijd te willen opereren, men lokaal moet beginnen: terrorisme, bijvoorbeeld, vereist zowel in het binnen-

⁷ http://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_nl_version.pdf, geraadpleegd op 1 maart 2018.

74 als buitenland een degelijke aanpak. Nog meer lovenswaardig is het feit dat de EUGS dit keer wel gewag maakt van een Aziëstrategie die naam waardig (Ibid., blz. 30):

“De EU zal met China contacten aanknopen, gebaseerd op de eerbiediging van de rechtsstaat, zowel in eigen land als internationaal. Wij zullen een coherente aanpak volgen ten aanzien van China, dat connectiviteit in westelijke richting beoogt [dit verwijst naar de strategie inzake de Nieuwe Zijderoute], door het potentieel van het connectiviteitsplatform EU-China en de ASEM [*Asia-Europe Meeting*] en EU-ASEAN kaders te optimaliseren.”

Deze aanpak kunnen we alleen maar toejuichen, want de EU had zich net zo goed op de vlakke kunnen houden in deze regio en bijvoorbeeld Azië enkel via de ASEAN te benaderen, waardoor een frontale aanpak van China (angstvallig) zou worden genegeerd en/of vermeden. De EUGS heeft duidelijk geleerd van fouten in het verleden en beschouwt China als belangrijke speler an sich. De EU gaat ALLE spelers in Azië opzoeken. Deze aanpak zou inderdaad weleens succesvol kunnen zijn, aangezien *China's counter-intervention strategy* niet gericht is tegen de EU, die haar troefkaart van neutraliteit kan uitspelen.

Bij het beschermen van legitieme commerciële belangen komen tevens legitieme veiligheidsbelangen kijken, zoals “de vrijheid van scheepvaart respecteren en vasthouden aan de eerbiediging van het internationaal recht, waaronder het zeerecht [...]”. (Ibid., blz. 30)

Opnieuw lijkt de EUGS de juiste balans te vinden in het aanwenden van haar expertise inzake soft power en druk uit te oefenen op China met de boodschap dat de EU elke legitieme eis zal steunen.

EEN ONTOEREIKENDE ECONOMISCHE STRATEGIE

“De EU zal ook de handel en investeringen met China verdiepen met het oog op een gelijk speelveld, [...]”. (Ibid., blz. 30)

Streven naar een gelijk speelveld met China is inderdaad precies wat de EU zou moeten doen. De Chinese parallelle instellingen functioneren echter zeer goed en de manier waarop het zaken doet in Afrika (wat de EUGS terecht bestempelt als zijn nabuurschap en een regio van strategisch belang) met behulp van de AIIB en de vele staatsbedrijven werpt zijn vruchten af. Vrij van morele of ethische normen is China op het Afrikaanse continent alomtegenwoordig. Trachten China te overtuigen om afstand te doen van zijn werkwijze is zoals water naar de zee dragen.

In plaats van openlijk te willen armworstelen, lijkt een subtielere aanpak meer aan de orde. Alleen indien de EU de Chinezen ervan kan overtuigen dat het aanvaarden van mensenrechten ook in hun voordeel is, kan ze slagen. Hiervoor moet de verstikkende greep die de corrupte Afrikaanse elites hebben op hun eigen bevolking naar behoren aangepakt worden. Dit laatste zal niet lukken indien het continent wordt overgelaten aan Peking die het als een Chinese speeltuin zal beschouwen. Daarentegen moet op korte termijn een pragmatischere manier uitgewerkt worden om met corrupte regimes om te gaan.

EEN ONVOLTOOIDE DEFENSIESTRATEGIE

“Als Europeanen moeten wij meer verantwoordelijkheid nemen voor onze veiligheid. [...] Weliswaar is er de NAVO voor het verdedigen van haar – merendeels Europese – leden tegen externe aanvallen, maar de Europeanen zelf moeten beter toegerust, opgeleid en georganiseerd zijn om een echt substantiële bijdrage te leveren aan dergelijke collectieve inspanningen en om autonoom op te treden als dat nodig is.” (Ibid., blz. 14)

De tijd is aangebroken voor Europeanen om vastberaden bij te dragen en om autonoom te ageren indien en wanneer noodzakelijk.

BEHOEFTE AAN HARD POWER

De EUGS legde de vinger op de wonde, formuleerde duidelijke en beknopte prioriteiten en belangen, hamerde op een pragmatischere aanpak en sloeg hard genoeg de spijker op de kop voor meer krachtenbundeling en centralisatie. Het enige wat nog overblijft, is het leveren van extra inspanningen om de koe helemaal bij de horens te vatten.

HET EU-VEILIGHEIDSBELEID TEN AANZIEN VAN CHINA

HET GEMAKKELIJKE DEEL: *SOFT SECURITY*

Europa heeft er veel belang bij de regionale samenwerking in Oost-Azië te promoten, aangezien dit de multilaterale aanpak van de EU inzake *global governance* in de verf zet. Dit heeft zich gemanifesteerd in zowel regionale als vertrouwenswekkende activiteiten die op deze manier bijdragen tot vrede en stabiliteit. Deze ambitieuze doelstelling lijkt haalbaar door het nastreven van oplossingen voor niet-traditionele veiligheidsvraagstukken (zoals klimaatverandering, bescherming van de mensenrechten, armoedebestrijding, economische ontwikkeling en energieveiligheid), beter bekend als *soft security*. Hoewel deze aanpak inderdaad kan leiden

76 tot daadwerkelijke samenwerking tussen verscheidene belanghebbende partijen, blijft de ware vuurproef het aanpakken van de *hard security*-gebonden kwesties, zoals het uitwerken van een praktische samenwerking op het gebied van defensie en veiligheid.

HET MOEILIJKE DEEL: DE NOOD AAN HARD POWER

De ambities en veiligheidsbelangen van de EU en van de VS verschillen sterk van elkaar, zeker voor wat het Chinese streven naar regionale hegemonie betreft. Afgezien van de sporadische Britse of Franse inzet van troepen in omstreden gebieden, is het moeilijk om te voorspellen waarom wij, de EU, ooit zouden betrokken geraken in een militair conflict in onze nabuurschap. Desalniettemin is de veiligheidsomgeving in Oost-Azië, op zijn zachtst gezegd, volatiel en zijn onze economieën zo *interdependent* dat de repercussies van een groter conflict in de regio zich vroeg of laat effectief in Europa zullen laten voelen.

De Aziatische landen zien echter Europa niet langer aan als speler van wereldformaat. Erger, Europa is het schoolvoorbeeld geworden van een beheerste achteruitgang. Aangezien de EU vaak de indruk wekt niet unisono te ageren en eerder chaotisch en tegenstrijdig overkomt, lijkt er bovendien van een echte unie geen sprake. Natuurlijk kan China deze situatie gemakkelijk naar zijn hand zetten door zijn soortelijk gewicht te gebruiken en hierdoor goede zakendeals te sluiten met individuele Europese landen, die zich uiteraard aan de verliezende zijde bevinden. De recente *brexite* doet hier zeker geen deugd aan.

De huidige stand van zaken van onze hard power is inderdaad niet bepaald rooskleurig en het is precies deze hard power die de EU zo hard nodig heeft. Niet omdat de EU zich zo nodig moet voorbereiden op een oorlog, maar wel om haar legitieme plaats in de wereldorde opnieuw in te nemen. Alle grootmachten (China, Rusland en de VS) erkennen en respecteren elkaar enkel en alleen maar door hun respectieve hard power en de politieke wil om hun strijdkrachten te ontplooien om uiteindelijk hun nationale belangen te verdedigen en te helpen verwezenlijken.

TOT SLOT

Het is dus allesbehalve zeker of China in staat zal zijn om op vreedzame manier een wereldspeler van formaat te worden. Deze transformatie of evolutie wordt mede gevoed door een groeiende nationale identiteit en het vormgeven aan een mondiale verantwoordelijkheid die op haar beurt aangestuurd wordt door een (trage) emancipatie van de Chinese bevolking. Hierdoor wordt de EU genoodzaakt haar ultieme verantwoordelijkheid op

te nemen om zelf in te staan voor haar veiligheidsbeleid op wereldvlak.

77

De huidige taakverdeling waarbij de EU zich zou specialiseren in *soft security* en *hard security* aan de Alliantie zou overlaten, is namelijk achterhaald. Er bestaat geen *soft security* zonder *hard security*. Het eerste kan niet zonder het laatste.

David Rothkopf slaat de spijker op de kop: “*Sometimes the greatest threat comes from those who could take action to preserve stability but who do not.*” (*Foreign Policy*, 7 augustus 2009)

Hoopgevend is dat in de EU de uitbouw van een autonome Europese defensie voortaan op de agenda staat en dat met de permanente gestructureerde samenwerking (PGS of “PESCO” in het Engels, acroniem van “*Permanent Structured Cooperation*”) en andere initiatieven een geloofwaardig Europees veiligheidsbeleid net op tijd tot stand kan komen.

TREFWOORDEN: Strategie – China – EU-veiligheidsbeleid